

TEKST 141: Beretninger om angreb på Italien og Rom omkr. 846

5 Beretninger om muslimernes angreb på Rom og plyndringen af Peterskirken kendes fra flere mid-
delalderlige overleveringer, bl.a. fra Pavernes Bog (*Liber Pontificalis*). Dette værk, der omhandler
de enkelte pavers livshistorie, er skrevet af pavelige embedsfolk og kronikører og er blevet til over
flere århundreder. Fra 600-tallet og frem blev beretningerne nedskrevet kort efter hver paves død,
10 hvorfor uddragene af beretningerne herunder må anses nogenlunde samtidige. Også Årbøgerne
fra St. Bertin (*Annales Bertiniani*) beretter om begivenhederne. Disse årbøger blev forfattet på
klostret St. Bertin i Franken i årene 830-882. Muslimske beretninger om togter på Sicilien findes
bl.a. hos historieskriveren Ibn al-Athir (d. 1234).

[Pavernes bog:]

15 [År 841-842] I denne hellige faders og paves tid¹ rejste det ugudelige, onde og af Gud hadede
Agareni-folk² sig fra deres eget område, og idet de næsten omringede hver ø og fastlandsområ-
de, foretog de - og foretager stadig uden ophør til den dag i dag - på afskyelig vis plyndring af
mennesker og ødelæggelse af steder.³ Så i betragtning af disse uvante og foruroligende farer,
var den barmhjertige prælat [paven] meget bange for, at de mennesker, der var betroet ham af
20 Gud og St. Peter, og som boede i byerne Porto og Ostia,⁴ ville blive udsat for problemer og
plyndringer fra de onde saraceneres side, og han drog et suk fra sit hjertes inderste og begyndte
klogt at planlægge, hvordan han kunne hjælpe og frelse byen Ostia. Straks nedlagde den al-
mægtige Gud denne plan i hans [pavens] hjerte: hvis han ønskede at redde disse mennesker,
måtte han konstruere byen dér på ny fra sit fundament, da det, der var blevet bygget tidligere,
25 nu var medtaget af alder og helt ødelagt. For at udføre det, som Gud havde inspireret ham til,
byggede han ved denne by Ostia en anden meget solid by fra grunden.⁵ Han befæstede den hele
vejen rundt med højere mure, porte, skydeskår og falddøre, og øverst opstillede han med ædel
kunstfærdighed katapulter for at slå fjenden på flugt, hvis det er nødvendigt. På ydersiden, ikke
langt fra disse mure, omgav han byen med en dybere voldgrav for at hindre, at fjenden for let
30 nåede frem til murene. [...]

[År 845-846] [...] [*Krøniken beretter om indre stridigheder og forfald*] Mens dette foregik i den-
ne paves tid,⁶ sendte grev Adalbert, en aktiv mand, der var markgreve og vogter af øen Korsika,⁷
idet han indså den nød staten var i, et brev til Rom med budskabet om, at en horde fra det
35 saracenske folk, op mod 11.000 mand stærk, var på vej og kom med 73 skibe om bord på hvilke
der var 500 heste, og de [muslimerne] sagde, at de drog mod Rom. [Adalbert skrev, at] de [de

¹ Dvs. under pave Gregor d. 4. (828-844)

² *Agareni*: andet ord for araberne, afledt af Hagar, fra hvem araberne ifølge Det gamle Testamente nedstammer.

³ Plyndringerne tog til efter Karl d. Stores død i 814, idet et svækket Frankerrige (senere Det Tysk-Romerske kejser-
rige) havde svært at forsvare det italienske fastland og de omliggende øer.

⁴ *Porto og Ostia*: Roms gamle havnebyer ved Tiberens udmunding.

⁵ Der hentydes her til Gregoriopolis ved Ostia

⁶ Dvs. under Sergius d.2. (844-847)

⁷ Adalbart havde opsynet med Korsika, der sammen med Sardinien allerede fra 807 var blevet angrebet af muslim-
merne.

kristne i Rom] skulle forsøge at redde skattene fra apostlene St. Peters og St. Paulus' kirker og om muligt bringe disse apostles legemer ind i Rom,⁸ således at det elendige hedningefolk ikke kunne glæde sig over så stor en kilde til frelse for os. Dette [brev] blev sendt den 10. august. Takket være ovennævnte mænds vægelsind og ineffektive myndighed,⁹ modtog de dette [brev] uden at tillægge det vægt og regnede det ikke for noget, da alle troede, at en så overraskende hændelse var utroværdig. Men de mere forsigtige af romerne lagde en plan og udsendte budbringere og breve sammen med brevet, som Adalbert havde sendt, til de fjerntliggende byer og deres omegn, [med besked om] at alle skulle skynde sig og gribe til våben for at bevogte kysten. De afviste ordren og nægtede at komme, undtagen meget få fra nogle af byerne, der kun kom for at undersøge sagen.

Efter tolv dage var gået, den 23. dag i august, en mandag, i den 9. indiktion [846],¹⁰ nåede de onde saracenerne den romerske kyst tæt ved byen Ostia. Idet de gik fra borde, kom de til denne by, hvis indbyggere havde lukket den og var flygtet, og erobrede den. Herefter begyndte deres spejdere og andre af dem at strejfe omkring og angribe alt, hvad de kunne finde. Da de nåede den nærliggende by Porto, fandt de den forladt af dens indbyggere, og efter at have stjålet forsyninger og alt det, de mente, de havde brug for derfra, vendte de mandag og tirsdag tilbage til Ostia.

Da romerne vidste dette, valgte de at følge en plan, der gik ud på at sende sakserne, friserne og den *schola*, der kaldtes for frankernes,¹¹ til Porto. Disse nåede dertil mandag og tilbragte natten dér på vagt. Næste dag, tirsdag, kom nogle af disse saracenerne for at plyndre. De blev overrasket under flugten, men undslap over en bro. De dræbte tolv af dem, men resten flygtede i en båd. Da romerne indså dette, holdt de en meget trættende vagt ved portene til byen Rom. Til sidst, da der ikke ankom nogen, der var udsendt for at hjælpe dem, og der således ingen var til at hjælpe dem i så stor en nød, drog de den tirsdag ud sammen med dem, der var med dem, idet de stolede på Guds og apostlenes hjælp, og militært udrustet kom de til byen Porto, hvor der var mange saracenske ryttere. De dræbte syv af dem, men de andre var i stand til at flygte over den samme elendige bro og slippe væk. Så hele dagen strejfedes de på hesteryg rundt om denne by og inden i den, idet de stræbte efter at komme i kamp. Da de så deres [saracenernes] store antal og deres eget lille antal, besluttede de, at det ville være for risikabelt at tilbringe natten dér. Efter at have omgrupperet sakserne, friserne og resten, satte de dem på grund af rytterne til at vogte og våge over byen, og vendte tilbage til Rom.

Næste dag, onsdag, da disse vagter ubesindigt havde sat sig for at spise et måltid, faldt saracenerne pludselig over dem og omringede og slagtede dem, så kun få overlevede. Dem, der var undsluppet, forfulgte de så langt som til Galeria.¹² Idet de [saracenerne] gik ombord på deres skibe, begyndte deres fodfolk og ryttere at ile mod Rom. Hele dagen drog de med deres skibe, og i skumringen kom de til de steder, de havde bestemt sig for, og dér myldrede rytterne fra skibene, og udførte et overraskelsesangreb på St. Peters, apostlenes fyrstes kirke, idet de udfør-

⁸ Peterskirken og Vatikanområdet lå uden for Roms bymure.

⁹ Der sigtes her sandsynligvis bl.a. til paven, der var svagelig, og dennes broder, Benedikt, der beskrives som ubegavet.

¹⁰ *Indiktion*: I middelalderen en angivelse af et års plads i en femtenårig periode.

¹¹ *Schola (scholae)*: der hentydes til de samfund eller grupper i Rom, der bestod af pilgrimme eller tilflyttere fra forskellige europæiske folkeslag. Som det ses mobiliseredes disse også til byens forsvar.

¹² Ponte di Galeria sydvest for Rom

te ubeskrivelige misgerninger. Så kom alle romernes kompagnier, efterladt uden ledelse, ud til Campus Neronis¹³ for at gå imod de bevæbnede mænd¹⁴ [...]

5 I hans [Sergius d.2.'s] tid blev kirkerne for de velsignede fyrster, Peter og Paulus, grundigt plyndret af saracenerne. På grund af denne nød og elendighed bortsmeltede og brast al styrken i romerne. Da dette skete, sagde hele forsamlingen af romere, at der - grundet de to hændelser og faresituationer, det vil sige pavens pludselige død [i 847] og plyndringen [i 846], der havde fundet sted i de hellige kirker og på alle romeres territorium - ikke var nogen måde for dem at undslippe dødsfaren. [*Romerne finder dog nyt mod med valget af Leo d.4. til ny pave*] [...]

10

Det er ikke upassende eller forkasteligt, hvis vi, som en frygtelig advarsel og et vidnesbyrd for eftertiden, i nærværende beretning bemærker, hvad Guds kraft på samme tid som hans [Leo d.4's] valg [til pave] ved apostlene støtte og gennem hans [Leos] egen forbøn, gjorde ved saracenerne, der havde begået så ond en forbrydelse. For da de efter at have begået deres onde og ødelæggende forbrydelse, alle ønskede at vende tilbage til det afrikanske område, hvorfra de var kommet, tillod Gud, ifølge det vi ved fra troværdig kilde, dem at blive overvældet af vindes og stormes kraft på havets tomme vidder. Og se! Apostlenes bøn var værdig til atter at opnå det gamle mirakel over ægypterne.¹⁵ [...]

15

20

[År 848-849] Så efter den onde, begrædelige og aldeles elendige plyndring af den frememste af alle kirker, som saracenerne med djævelens opmuntring gennemførte, det vil sige den hellige romerske kirke, ønskede disse sønner af Satan igen at påføre lignende tab som før på romersk territorium og på apostlen St. Peters kirke og derefter at vende sejrende tilbage til de steder, hvorfra de var kommet. Men den øverste hyrdes [pavens] omsorg og stræben lyste op og var på vagt, og de var helt ude af stand til at opnå dette. [...] Idet de huskede det tidligere udbytte og plyndringsgods, de havde taget, besluttede de på grusom vis at komme igen med en myldrende skare af perverse mænd og med mange skibe for at storme byen Rom i løbet af det 12. indiktion [år 848-849]. I mange dage opholdt de sig på et sted kaldet Totarum tæt på øen Sardinien. Idet de drog væk derfra, forsøgte de, uden nogen hjælp fra Gud, at rejse til Roms havn. Deres fjendtlige og onde ankomst skræmte romerne i en ikke ringe grad. Men fordi den almægtige Gud altid har gjort sin kirke ukrænkelig og efterfølgende ikke har ophørt hermed, så opstemte Han hjerterne i alle mænd i bl.a. Napoli, Amalfi og Gaeta, således at også de, sammen med romerne, måtte rejse sig og kæmpe bravt imod dem [saracenerne]. Således forlod de deres egn, kom med deres skibe forud for de uønskede saracener og meddelte pludseligt den velsignede paven Leo IV om deres ankomst og fremførte, at de ikke var kommet af anden grund end med Herrens hjælp at vinde en sejr over hedningene. [...] [*Under pavens ledelse samles en forsvarsstyrke ved Ostia og paven drager ud til forsvarerne*]

25

30

35

40

Da de [hjelptropperne fra Napoli] så den ophøjede pave, kastede de sig på jorden for hans fødder, kyssede dem hengivent, og takkede Den Almægtige, der tronede i det høje og som havde besluttet at sende sådan en biskop for at styrke dem. For bedre at kunne sejre over Belials

¹³ *Campus Neronis*: område uden for Roms bymure, nordvest for byen

¹⁴ Teksten afbrydes desværre her og de videre hændelser må sammenstykkes ud fra andre optegnelser/kilder.

¹⁵ Der hentydes til, at Gud ifølge Det gamle Testamente havde ladet ægypterne opsluge af Det Røde Hav, da disse forfulgte israelitterne.

sønner,¹⁶ bad de ham [paven] indtrængende om, at de måtte gøre sig fortjente til at modtage Herrens legeme¹⁷ fra hans hellige hænder. Med sine egne læber messede han for dem i St. Aureas kirke,¹⁸ og fra hans hænder modtog de som sagt nadveren. [...] [Paven fremfører en bøn:] "[...] Hør os nådigt, og ved begge deres [Peters og Paulus'] fortjeneste lad det ske, at disse dine trofastes legemer, der strider mod den hellige kirkes fjender, må blive befæstede af Din almægtige højre hånd og opnå styrke, så at Dit hellige navn ved deres triumf må blive anset for ærefuldt blandt alle folkeslag. [Det berettes herefter, at muslimerne ankommer ved Ostia, men at deres flåde splittes pga. af storm og at angrebet dermed slår fejl.]

10

[Årbøgerne fra St. Bertin beretter om begivenhederne i 846:]

[846] I august kom saracenerne og maurerne til Rom ad Tiberen, ødelagde kirken for St. Peter, apostlenes fyrste, og sammen med selve alteret, der var blevet placeret over hans grav, bortførte de alle ornamenten og skatte. Så tog de opstilling på et bjerg 100 mil fra byen, en særdeles god forsvarsposition. Men de blev nådesløst angrebet og dræbt af nogle af Lothars¹⁹ kommandanter. Endnu en fjendtlig styrke nåede den velsignede apostel Peters grav, men de blev knust af befolkningen i Campagna,²⁰ og de blev alle dræbt. [...] Ludvig, Lothars søn, konge af Italien,²¹ sluttede sig til kampen mod saracenerne, men blev besejret og kom kun med besvær tilbage til Rom. [...]

[År 847] Pave Sergius [d.2.] døde den 27. januar, og Leo [d.4.] blev valgt i hans sted. Saracenerne var på vej hjem med deres skibe, der var lastet med den enorme mængde af skatte, de havde taget fra kirken for St. Peter, da de under sørejsen med deres fæle munde spottede Gud og vor Herre Jesus Kristus og hans apostle. Pludselig opstod der en forfærdelig storm, som de ikke kunne flygte fra. Deres skibe blev slået mod hinanden, og de gik alle tabt. Havet kastede nogle af ligene af de druknede saracener op på kysten, idet de stadig knugede skattene til deres bryst. Da disse skatte blev fundet, blev de bragt tilbage til den velsignede apostel Peters grav.

30

[Om muslimske plyndringstogter på Sicilien beretter Ibn al-Athir:]

Et andet togt rettet mod Etna²² og de omkringliggende højborge resulterede i afbrænding af høsten, nedslagtning af mange mænd og plyndring. Et andet togt mod det samme område blev atter organiseret af Abu al-Aghlab²³ i 221 [25. december 835]. Byttet, der bragt tilbage, var så omfattende, at slaver blev solgt for næsten ingenting. Med hensyn til dem, der deltog i denne

¹⁶ *Belials sønner*: Satans sønner – der hentydes til saracenerne/muslimerne.

¹⁷ Dvs. deltage i nadveren

¹⁸ Kirke ved Ostia

¹⁹ *Lothar d.1.*: tysk-romersk kejser (817-855)

²⁰ Der menes her det romerske Campagna, et område i Latium lige uden for Rom.

²¹ Ludvig d.2., konge af Italien (844-875)

²² Etna ligger i den nordøstlige del af Sicilien

²³ Muhammad b. Abd Allah b. al-Aghlab var den muslimske emir på Sicilien

ekspedition, vendte de sikkert og i god behold tilbage. I det samme år blev en flåde sendt mod de [omkringliggende] øer. Efter at have taget et rigt bytte og erobret flere byer og fæstninger dér, vendte den sikkert og i god behold tilbage. [...]

5 I 234 [5. august 848] sluttede indbyggerne i Ragusa²⁴ fred med muslimerne i bytte for at overgive byen og hvad den indeholdt. Erobrerne ødelagde den efter at have slæbt alt, der kunne transporteres, bort. [...]

10 I 235 [25. juli 849] marcherede en skare af muslimer mod Castrogiovanni²⁵ og vendte sikkert og i god behold tilbage, efter at have udsat denne by for plyndring, mord og brand. [...]

15 I 236 [januar 851] døde Siciliens muslimske emir, Muhammad b. Abd Allah b. al- Aghlab, som havde siddet på magten i nitten år. Han boede i Palermo, som han ikke forlod. Han nøjedes med at sende tropper og hærafdelinger ud derfra, som tjente som hans redskab for erobring og plyndring. [...]

20 Også i 271 [884] blev en stærk muslimsk hærafdeling rettet mod Rametta.²⁶ Den udførte omfattende hærgen og vendte tilbage med meget bytte og mange fanger. Da det hændte, at emiren af Sicilien, al-Husayn b. Ahgal, døde på dette tidspunkt, blev han erstattet af Sawada b. Muhammad b. Khafadja Temimi. Da sidstnævnte ankom til øen, førte han en stærk hær mod Catania²⁷ og ødelagde alt, hvad der var at finde i [området]. Han fortsatte med at føre krig mod indbyggerne i Taormina²⁸ og hærgede afgrøderne i landet. Han fortsatte sin fremrykning, da en budbringer fra den kristne adelsmand kom for at tigge om en våbenhvile og en udveksling af fanger. Sawada tildelte [de kristne] tre måneders våbenhvile og befriede tre hundrede muslimske fanger, hvorefter han vendte tilbage til Palermo. [...]

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

30 *Pavernes Bog*: her efter R. Davis: *The Lives of the Ninth-Century Popes (Liber Pontificalis)*. Liverpool (1995) s.67f., 93-96, 112f., 131-133. *Årbøgerne fra St. Bertin*: her efter J.L. Nelson: *The Annals of St-Bertin*, Manchester (1991) s. 63-65. *Ibn al-Athir*: 'Al-Kāmil fī al-tārīkh', E. Fagnan: *Annales du Maghreb et de l'Espagne*, Algiers (1898) s.192f., 217f., 261. Her efter B. Yeor: *The Decline of Eastern Christianity under Islam. From Jihad to Dhimmitude*. Cranbury 1996, 289f.

²⁴ *Ragusa*: by i den sydlige del af Sicilien

²⁵ *Castrogiovanni*: by i den centrale del af Sicilien. I dag Enna

²⁶ *Rametta*: by på den nordligste spids af Sicilien. I dag Rometta

²⁷ *Catania*: havneby i den østlige del af Sicilien.

²⁸ *Taormina*: havneby nord for Catania